

Цетиње, 20. августа

Већ од дужег времена упорно се одржавају гласови о министарској кризи у отоманској царевини. Ти се гласови са службене стране демантују и одриче се, да је криза по сриједи, па опет зато све вијести из Цариграда говоре како постоји озбиљна криза, која ће се свршити или коначним падом Хаки нациног кабинета или реконструкцијом.

Ова се министарска криза врло разнолико тумачи: По једнима, њу је изазвало малисорско питање, чији је свршетак изазвао негодовање у младотурским круговима. По другима, кризу је изазвало држање Хаки паше према Младотурцима, пошто је у пошљедње вријеме почео на своју руку да ради, па је раније чак и реконструкцију кабинета извршио без одобрења већине на коју се кабинет ослања. По трећима, криза се појавила ушљед силног незадовољства већине према Хаки пашином кабинету, за који влада увјерење да није руковао државним пословима онако како су на њега наде полагане и није показао у раду ни мало одлучности и енергије.

Било ма како, јасно је, да је главни повод кризе негодовање, које се противу владе појавило у младотурским круговима, што у неколико избија и из писања „Танина“, који влади пребацује својевољност и замјера што обилази већину, па је чак и инорисе тиме што у свој састав прима чак и особе, које не припадају већини.

Из свега тога јасно избија, да је Хаки паша пао у немилост код Младотурака и да у томе треба тражити главни узрок кризе. То се види и из писања турских листова, који тврде да младотурски комитет ради на томе да Хаки паша одступи. Они веле како је младотурски комитет у више прилика Хаки паши давао на знање да није задовољан са његовим радом и да жели да одступи. И ако је ову намјеру Хаки паша, веле, јасно прозирао, ипак се правио невјешт и није хтио никако да задовољи захтјеве комитета, који је сад принуђен да обилазним путем натјера Хаки пашу на одступање. Комитет је сад почео да ради на обарању кабинета тиме што је стао да утиче на своје приврженике у кабинету. Он им је наредио да поднесу оставку и да одступе и да тако натјерају Хаки пашу на демисију. Први је, веле, дао оставку министар унутрашњих дјела Халил, али му је велики везир није хтио да прими, те зато сада овај министар неће да долази на своју дужност и тако хоће силом великог везира да нагна да му оставку прими.

Исто тако веле да је дошао и до великих разлика између оста-

лих чланова кабинета. Тако је веће дошло до велике свађе између великог везира и министра војног Махмуд Шефкет паше, који је у исто вријеме дошао у опрјеку са министром финансија Наилом, па је с њиме прекинуо сваку везу.

Све ово је толико утицало на рад кабинета, да од споразумног рада не може бити ни ријечи и да се кабинет овакав какав је не може одржати. Он мора или пасти или се реконструисати.

Према свему изгледа да велики везир Хаки паша нема воље да учини ни једно ни друго. Он би хтио да учини све, да те несугласице изравна и да се ови спорови у самом кабинету мирно ријеше, само од тога тешко да ће бити што, у толико прије што се држи, да је све ове спорове и несугласице нарочито изазвао младотурски комитет како би великог везира присилио на одступање.

Као што најновије вијести из Цариграда гласе, ради се на томе да за великог везира дође министар војни Махмуд Шевкет паша, а садашњи велики везир Хаки паша да прими портфељ министра спољних послова. Тиме иду на то да припремено склопе Хаки пашу са чела кабинета како би доцније могли да на челу кабинета доведу кога од својих повјерљивих људи, Талат беја или Цвида, бившег министра финансија.

Али сви знаци говоре да Хаки паша нема ни мали воље да чини икакве уступке и да задовољава жеље младотурског комитета, те ради на томе да из кабинета искључи све екстремније присталице Младотурака и замијени их умјеренијима, ако већ буде морало да дође до реконструкције, као што су сви изгледи да ће.

Из свега тога јасно произлази, да је криза кабинета не само акутна него и да је заоштрена у толикој мјери, да ће избити свом силом. Хоће ли из ње изаћи као побједилац Хаки паша или младотурски комитет, не зна се. То је још питање времена.

Али свршила се она овако или онако од већег је значаја то којим ће се правцем у будуће поћи. У питању је хоће ли се продужити и на даље овако или ће се пригрлити давно прокламовани принцип уставности, равноправности и слободе.

Од тога будућег правца зависиће све. Буде ли се пошло обиљеженим путем још од времена проглашење уставности, неминовно је, да ће земља поћи путем напретка и бољитка, те ће бити искључена сва незадовољства и унутарње трзавице, које су и довеле до ових заплета, чији се свршетак не да сагледати. Одступи ли се и у будуће од тога принципа и пође до-

садашњим правцем, у изгледу су даље несугласице, незадовољства, трзавице и међусобнице, које ће и убудуће раздирати утробу отоманске царевине и неће јој дати да пође путем напретка.

Према томе са свим је свеједно ко ће све доћи и како ће се ова министарска криза свршити, а главно је какве ће она пошљедице имати по будући правац рада.

Цетиње, 20. августа

Петроградски дописник „Тажма“ тврди, да се са поуздане стране извјестило како су све вијести о руско-немачком споразуму неистините и како уговор о споразуму није потписан. Исто тако и из Петрограда демантују вијести о споразуму руско-немачком. Значи, да су оне с нарочитим плашом пуштене, да би ометле преговоре који се воде између Француске и Немачке.

Угарски министар просвјете Зичи издао је наредбу, којом се словачки језик уводи као обавезан предмет у свима школама у жупанијама гдје живе Словаци. Уз то је министар обећао Словацима да се у гимназијама уведе учеба словачког језика.

„Leipziger Neueste Nachrichten“ доноси чланака, у коме позивају Нијемце, да се повлањају у Беоњу и да тамо ојачају немачку позицију, пошто су услови са колопацијама врло појесни и биће им боље него на своје друго мјесто.

У неким београдским листовима избила је вјест како се ради на томе да Краљ Петар абдицира у корист царице Александре, али се та вјест службено оповргава.

Четничка акција у Мађедонији

Политика Младотурака води све на горе

У Мађедонији је омет почела четничка акција. Она се све више шири и све јаче терен осваја онако исто као што је некада у њеном делу била за вријеме старотурског режима. На тај начин омет пријети опасност да се у Мађедонији запари револуционарно стање као и некада.

За све ово кривицу обарају на службене кругове и младотурску политику, која отоманско царство води све на горе а у очигледну пропаст.

То из Скопља овако објашњавају: Када су се након јулске револуције 1908. год. повукле српске и бугарске комитетске чете из Старе Србије и Мађедоније и када је из солунског невидљивог комитета младотурског прокламована слобода и равноправност свију народности у отоманској империји, ми слило се, да је мађедонско питање ријешено. Јер узрок четама лежао је у аполитичкој владавини Абдула Хамида.

Али није требало да прође много времена, па да се види да је разлика између Младотурака и Старотурака само — у имену! Чим се нови режим учврстио, почео је према народностима водити политику — отоманизма. Издавали су се закони, у којима су се народности називале — Османлијама! Привилегије, које су Срби, Бугари и Грци имали још од Мурата II, у погледу школа и црквене аутономије, почели су Младотурци мало по мало крњити.

Арнауטים устанак је свршен, а Младотурци у Мађедонији настављају исту политику. Природно је, да ће ова политика на крају крајева нашкодити највише баш самим Младотурцима, а може им и глави доћи. Режим Младотурака вратио се у периоду Хамидоваца. Догађаји са новинарима Зеки бегом и Фуад-Шукри бегом лијепо илустрирају сву ровитост позиција младотурског режима. Непомјив је рад тајанственог и невиђеног солунског комитета, чији дјелокруг и лица која га састављају нико не зна.

И онда није никакво чудо, што су се поново кроз шпелу Мађедонију размилеле разне чете. Бугари и Грци су били чврсто увјерени, да ће младотурски режим омогући њиховим суплеменицима правилан културни и економски развој, али су се у том преварили, стога се са-

да поново лађају свом снагом старог средства — комитетских чета. У томе им и нека арбанаска племена шљедују.

Већ читав мјесец дана два батаљона војске непрестано крстаре у околини Велеса и гоне чете. Башу Вардара прије неки дан извршен је атентат на жељезнички воз Око Куманова су ових дана опажене двије доста јаке чете Бугараша!

Дакле у Мађедонији је исто стање, које је било у Хамида. То су изазвали Младотурци својом политиком. И природно је, да ће омет доћи интервенције европских сила и комесаријата...

Овако стање ствари ми морамо само жалити. Жалимо као добри и искрени сусједи, јер нам добро и напредак сусједне империје лежи на срцу, па бисмо се од срца радовали да се у миру развија и напредује. Жалимо уз то још и зато и у толико јаче што све ове недаће првобитно бију једнокрвну браћу нашу у отоманској царевини, која су највише овим хаотичним стањем изложена, према чијој злој судбини не можемо бити равнодушни, у толико прије што у нашој власни није да им помогнемо и да им невоље олакшамо.

Зато бисмо од свег срца и желили, да се оваком неспосном стању учини крај и да службени кругови у сусједној царевини учине све, да се прилике у њој побољшају и пођу путем бољитка и напретка како би се уклонио сваки повод за вршљање ових чета по Мађедонији, па и евентуално посредовање европских сила, што може само бити од штете по отоманску царевину.

Споразум Чеха и Нијемаца

Од како је пао кабинет барона Бинерта и дошао на владу барон Гауч односи између Чеха и Нијемаца су знатно пошли на боље. Истина, односи између њих још једнако су запети, али више не влада међу њима онај атагонизам који је до скоро владао.

За вријеме владе барона Бинерта Чеси нијесу хтјели ни да чују за преговоре с Нијемцима. На барона Бинерта су гледали с неповјерењем, јер су били предубеђени да је претрасан и да све ради у корист Нијемаца. Али од како је дошла нова влада, они су постали приступачнији, па су чак и показивали воље да се споразумију с Нијемцима и да у аустријски парламенат уђу као владине присталице.

Готовост Чеха да приступе влади најбоље се види из конференција што су их држали ради преговора за споразум с Нијемцима са намјесником Краљевине Чешке књазом Туном Хохештајном. Они су тражили, да се утврди споразум с Нијемцима и да се омогући рад чешког покрајинског сабора, па су вољни да помажу владу у аустријском парламенту.

Јасно је, да су све диспозиције за споразум и да се сада само ради око појединости. Чеси траже, да им се даду неке гаранције, па да приступе влади, док влада стоји на становишту да Чеси треба да приступе влади с повјерењем и да ће лако доћи до својих захтјева.

Кад се зна да је и на једној и на другој страни добра воља за споразуман рад, онда је извјесно да ће се лако све диференције отклонити.

Сам барон Гауч је изјавио, да много полаже на помоћ Чеха. Чак шта више и нагласио је, да сматра да је нужан услов да се постигне компактна радна већина у парламенту споразум Чеха и Нијемаца.

Из тога произлази, да је влада одлучена да изађе у сусрет Чесима

и да ће одговорити њиховим захтјевима само да их има уза се.

Како Чеси врло много полагају на то, да остваре бар главније своје захтјеве, то ће радо чинити све само да до остварења њиховог дође, па ће приступити владиним странкама у парламенту.

Кад се још к томе дода да су све конференције, које су Чеси са намјесником Туном имали ради припрема за преговоре око споразума с Нијемцима у највећем раду и сугласности текле и да није долазило до великих опрека, јасно је да су све диспозиције за утврђење споразума.

Зато се и мисли, да ће се преговорима за споразум приступити брзо, кроз врло кратко вријеме и на споразум Чеха и Нијемаца гледа се као на омогућену ствар. Преговорима ће се приступити у првој половини септембра.

Па и ако овако ствар врло повољно стоји, код многих преовлађује мишљење, да је ово пресуђивање ствари доста оптимистичко и да се аустриски политички кругови врло лако могу преварити у својим надама. Све и ако овако ствар до-

бро стоји, ипак се може десити, да од жељеног споразума не буде ништа. Кад се тиче интереса, Нијемци су јогунаста и они могу својом непонустљивошћу цијелу ствар покварити и Чехе од владе одбити. На то као да и сами Чеси изгледају, па зато и траже претходно гаранције прије него приступе влади. Само од такта Нијемаца зависиће како ће се цијела ствар свршити.

Према самом стању ствари ма како ово мишљење изгледало скеплично, ипак се не може рећи да је неосносано и искључено. Неоспорно је, да су за сада сви изгледи прије, да ће се доћи до споразума, него да неће, али опет то не значи, да ће се неминовно до споразума доћи. Један само испад, мало нетактичности и цијела је ствар пропала.

Зато је и свако тврђење да је споразум осигуран прије него се преговори не поведу и коначно не утврде и сувише прерано.

Француско-њемачки спор

— Спор око Марока приводи се крају —

Француски листови увјеравају, да ће се ових дана окончати спор између Француске и Њемачке око Марока. Они излажу, да је начелно споразум постигнут и да се само чека да дође и коначна одлука.

Сам њемачки државни канцелар изразио се, да је увјерен да ће се све свршити

на миру. Преговори ће се, рекао је, држати на новој подлози и изгледи су, да ће споразум бити закључен, јер ни једној ни другој држави није до рата.

„Echo de Paris“ вели, да ће преговори бити кроз четири дана довршени. Стано виште Француске садржано је у овим тачкама:

Француска добија војну, политичку и административну управу у Мароку, уређење француско-мароканске мехале, француско-мароканске полиције, управу железница и пошта, пренос дипломатске резиденце, из Тангера у Фес, као нови центрум улива, одређивање пореза и царине, цивилне листе султана, осим тога морају да буду исплаћени трошкови војне експедиције у Фес.

Њемачка добија јемства, да ће њезини економски интереси бити уважени, иста ће царина вриједити за француске као и за њемачке производе. Њемачка у одређеном постолку учествује у свим великим јавним радњама. Узете се у обзир „Union des Mines“, јер потхвати Манесмана представљају у истини велику вриједност.

Компензације Њемачкој ван Марока, које ће одговарати ономе што их Француска добија у Мароку. То ће се уредити изравнањем граница између њемачког Камеруна и француског Конга.

Разумије се, све ове вјести треба придржати резервисано, јер и у Француској и Њемачкој нијесу сигурни да се сви ови преговори за миран споразум могу врло лако разбити.

Извјесно је само то, да на свршетак споразума не треба гледати тако, да ће се брзо окончати као што то пишу разни листови, а најмање да ће то бити за који дан.

Избори у Бугарској

У Бугарској су опет избори посланика на дневном реду. Раније су били за велико народно сабрање, које је извршило ревизију устава, а сада су за редовно сабрање. Избори су одређени 4. септембра.

Као и увијек до сада, изборне припреме и агитације су врло велике и врло живе.

Ако се суди по ономе што је до сада било, изборни резултат најје тешко погодити; као и увијек до сада, он ће бити на страни владе. Јер добро се зна, да до сада на изборима у Бугарској није ни једна влада пропала. Ко је на влада, тај сигурно може рачунати и са њеним. То је од увијек било тако, па ће по свој прилици тако бити и овом приликом, ма колико се изборна агитација развијала.

Све што може интересовање при овим изборима привући то је како ће бити будуће сабрање састављено: Хоће ли се и у којој мјери револуционарни елементи појавити у будућем сабрању, пошто смо имали прилику у великом бугарском народном сабрању да их у великој агилности видимо.

На влади у Бугарској видимо коалицију. Она је састављена из најачих странака у Бугарској: националиста и прогресиста. И националисти и прогресисти до сада су и у опозицији били најмнобројнији. Од туд је њихов успјех још сигурнији.

пут. У самој ствари она је жељела да може сина да метне у кавез и да га чува. По кад Етјен напуни осамнаест година, било је тешко задржати га код куће. Тако се гђа Шарлен одлучи да му да потпуну слободу: она је била прилично мирна, јер је Етјен волио само мирне и безопасне забаве. Читаву годину он је излазио, долазио редовно на вријеме за ручак и вечеру. Друге године постепено поче да изостаје. По некад оде још ујутру од куће а враћао се у поћ. По то није бринуло гђу Шарлен, јер кад год би се враћао, он је отварао радосно врата, граво је, мазио се и окружавао је дјевојачким деликатностима. Недељом је није остављао и изводно је у шетњу своју малу мајку, како је још знао. Она је била усхићена што га види тако доброг, пажљивог, понављајући јој без престанка своју заклетву за миран и безопасан живот.

Једно јутро Етјен се подиже у шест часова.

— Рећићете мами да ме не чека на ручак. Доћићу тек око два сата, рече он мому.

Он изађе. Чим је зашао за угао, он ускочи у велики аутомобил који га је чекао, дохвати за волан, и наскоро је махнитом брзином одмичао од Париза. Послије пола сата заустави се. Он сиђе и упути се на равном ограђеном терену, по коме се кретала гомила свијета. Под ангарима Етјен нађе

О самој изборној ситуацији изјаснио се ових дана бугарски министар грађевина Франција пред једним страним новинаром овако:

«Што се тиче тих избора изборна борба ма колико била интрегантина, неће донјети много узбуђености. Као извјесно може се рећи, да ће странке, који су на влади, изаћи ојачане са тих избора. Међутим странкама је већ постигнут изборни споразум у погледу посланичких кандидата. О резултатима избора не може бити никакве сумње, али се са занепошћу очекује како ће испати покушај са пропорционалном изборном системом. Пошто ми не желимо да учинимо скоч у мраку, тај ће систем бити изведен само, за два округа, триском и пловдивском. Ако се покаже добар успјех, пропорционални изборни систем биће уведан у цијелој земљи.»

О раду будућег сабрања оп се даље изразио овако:

«Задаци новог народног сабрања су многоструки. Прије свега имамо да изведемо административно правосудје у толико прије што су раније владе чиниле велике злоупотребе власти, коју су давале административи. Поред тога имамо да уредимо земљорадничке коморе, јер послије утицаја, који је имала војска, као најача васпитна устапова у држави на наше сеоско становништво, ми можемо спокојно тврдити, да је то становништво већ спремо за земљорадничке коморе.»

Президенти на свој ресор министар Франција је изјавио, да ће се обратити велика пажња развију железничке мреже и друмова. Он је само, вели, до сада потрошио за друмове 820.000 лева, а за поправке на железницама 600.000 лева, што је помогло сидно извозу хране. А у будуће ће се имати још много у томе правцу радити.

Из тога произлази да ће рад новог народног сабрања бити обилан.

Милосрђе талијанске краљице

Талијанска Краљица Јелена, коју талијански народ обожава због њеног племенитог срца, учинила је ових дана једно племенито дело милосрђа, због кога је цијела талијанска италија у небо диже.

Прије кратког времена дошло је „Корнијере дела Сера“ из пера књижевника Ђивинијина једну дирљиву и болну историју, која је трнула сва болелива срца у Италији. Грацино Маркети заљуби се прије осам година у дивну девојку Аугусту, хоће да је узме за жену. Аугуста је била несрећна и сва се била предала свом Грацино, жељно дочекујући тренутак када ће изаћи пред олтар. Али се деси несрећа. Једно вече излазио га неки противници и нападну физички. Грацино плачући, а принуђен да се брани, отме од једнога од њих нож и на своју несрећу убије га на мјесто. Судови га осуде на осам година робије. Несрећна девојка донесе на свијет дегња, коме је сада седам година. Очајавалући и оплакујући своју горку судбину, несрећна Аугуста се разболи од тешке болести туберкулозе. Она жажели да види свога Грацино и на њену молбу власти јој то допусте. У пратњи више

гомилу људи која је разгледала аероплане чудних облика.

Овдје, он се зове Жавро, он је један од најчудовитијих авијатичарских шампиона. Ево његовог апарата. Ево механичара, другова. Ево хоризонта који ће наскоро пресејати.

Етјен је носио у себи демоне одважности, и грозницу ризика. Пет година борно се он са заданом реџу. Напошљетку је поустегио. Па каква је начин успио он да живи овим двоструким животом? Он сам не би могао на то да одговори. Свако јутро он одлази аутомобилом, и ту се тек преоблачи у авијатичаре. Увече, преобучен, опет обичан отијен младић, он се невинно враћа својој мајци која ништа није слутила.

Данас вјетар омета летње. Јутро пролази у неактивности. Жавро гледа и испитује небо: тек око два часа он лети.

Слободна, без превида, мирно движе се вјештачка тица и нестрепано се пење. Сада је једна примјетна тачка међу облацима. За тим се спушта, приближује се у спирали, расте и долази људима. Гомила више одушевљено, као да је на оној висини може чути пилог. Апарат се спушта брзо. Страхотито брзо, он пада. И тек тада сви увиђају катастрофу. Ужас одузела глас, руке се ломе...

Ужасан тренутак за Етјена кад је видно да му је смрт неизбежна. У опом вртологу једна га мисао мучи: његова мајка, његова

полициских органа доведен је он у њен бијели стаи, који се налази на таваку неке велике куће. Ту су се вјенчали.

Дирљиви састанак вапрдно је описало Ђиванијево перо нарочито онај тренутак када се малишан обиснуо оцу око врата с узвиком: „Тага, татине мој!“

Извјешти ову болну историју, Ђивинио је изразио наду, да ће племенита Краљица Јелена, која је приликом месинске несреће показала какво њезно срце бије у њеним грудима, настати да ублажи бол ово двоје јадника, утрти њихове сузе и заузети се код краља да помиљуе Грација који још има годину дана да издржи.

Та његова молба имала је успјеха. Племенита краљица Јелена учинила је своје и Грацино је ономад пуштен у слободу ка својој жени, која преживљује пошљедње тренутке.

Француска се спрема

— Војне крилатице и флота у Француској —

У пошљедње вријеме Француска се почела озбиљно да спрема и да своју војну снагу појачава.

Као што из Париза јављају, тамо се живо ради на томе да се крилатице гв. аероплани што више искористе у војне сврхе како би Француска у томе погледу надмашила све.

Колико је тамо свијест појединаца пробудена и колико се на то полаже, најбоље показује овај примјер: Позната париска аутомобилска фабрика Мишлен упутила је француском аеро-клубу 150.000 франака за награду ономе, који из крилатице највише баца бомбе на простор од десет метара.

Та награда ће сада побудити авијатичаре да се такмиче у бацању бомба из крилатица.

И на флоту је у Француској обраћена нарочита пажња. Тако је француски парламенат одредио нарочиту комисију, која је састављена од чланова парламента, ради проучавања питања о повећању француске флоте.

Како је сада комисија завршила свој рад, то је поднијела свој извјештај уз који се налази предлог да се за флоту треба да вотира кредит од 180 милиона франака. Према томе предрачуноу 120 милиона би се употребљено за преправку садање флоте, а остатак ће се употребити за грађење нових ратних бродова и куповану ратних крилатица. Ово би се имало извршити у току од седам година тако, да државни буџет не буде осјетно отегрешен.

Стање турске војске

— Турска војска умире од болести, глади и политике —

У листу „Mécheroitette“, органу отоманске радикалне партије, што у Паризу на француском језику излази већ трећа година у овећим месечним свјескама, директор тога листа Шериф наша, некадашњи турски генерал и угледан државник написао је један чланак о стању, у коме се турској војсци налази. Овај чланак побудио је силну сензацију због свега онога што је Шериф наша о турској војсци изнио. Он у њему износи управо невјероватне ствари.

Како је од нарочитог интереса све оно што о турској војсци овај некадашњи

мајка, несрећница, она не зна ништа, она неће знати ни кад јој га мртвог донесу кроз неколико мјинути. Он види послата, покривена крвавим застором, и блиједо лице своје мајке...

Ох не! она не смије да доживи још један такав повратак... И једна жеља, једина мисао обузела га је: да не остане на мјесту мртва. Да живи послије бар један сат...

По у том га заглаши лом, тресак, урлик. Двадесет људи извлаче с тешком муком испод рушевина младића.

Он је жив. Под ангаром, гдје је брзо претрпјет. Лекар га прегледа. Споља изгледа да није јаво повријеђен, јер је лице педирнуто. Али кад су скинули одијело указа се гнијело смрљавено, криво.

Етјен с преклињањем у очима, говори с презањем:

— Докторе, треба да живим још један сат. Треба да вдем. Треба мајка да ме види на погону.

Он толико преклиње да му напошљетку чине на вољи, превијају му отворене здруљене груди и утешају завојима. Затим га облаче: он се бори с душом: ушпринизају му морфијум; крвјене га алкохолем. Напошљетку га спуштају на аутомобилске јастуке и аутомобил јури.

О! тај пут, тај страхан пут! Етјен осјећа да му живот одлази с фаталном постојаношћу. Само да сигне на ври-

турски генерал и државник износи, то се и ми на ово излагање заустављамо како би се видјело како се о стању у турској војсци суди.

Према тврђењу Шериф паше, све реформе што их је у турској војсци проводио немачки маршал фон дер Голц-паша са немачким официрима не представљају готово никаквог успјеха.

Турска је војска заражена политиком. Она више није војска него политичка жандармерија. Нико нема храбрости, да важе то отворено и у турском парламенту, и ако се о томе иначе у озбиљнијим турским круговима прилично отворено говори. Подјела турске војске у разна војничка одјелања такве је природе, да у случају рата може врло лако да дође до збрке. То исто вреди и код оружја. Јер пушака, па према томе и фишека, има више врста, а то је код одабињања муниције за војску, у случају рата, врло незгодно. Може да се пошаље муниција за један систем пушака мјесто за други систем. Српска војска има данас најновији систем пушке, браометку, и њоме је наоружана цијела српска војска. А тако исто, једним истим системом пушака наоружана је и бугарска војска. Већина финска за турске Маузерове пушке, који су набављени из Немачке, осим тога је, што је најгоре за турску војску неупотребива, јер су фишеци препуцани. У погледу војничких кривета по касарнама стоји врло рђаво: узет је најгори систем пруских војничких кривета, а они су такођер један јак узрок незадовољства код редова у турској војсци.

Са храном турска војска стоји још најгоре. Од стране војних власти злоупотребљава се физичка снага турских војника и често се дешавало, да они на маршевима по неколико дана нијесу имали шта да једу. Све је то кривица турске војне интендатуре, која је у Турској жалоснија него игде. Дешавало се да су трупе, које су биле страшно изморене на маневрима тако рђаво храњене, да су разне болести обориле у болест већма од четвртине војске на маневрима. Чак и колера је међу њима пустошила, благодарем рђавим мјерама турске интендатуре. А када је ланске године Тургут-паша отишао да умири Арбанију, више од четрдесет дана његова војска није имала да једе ништа друго него тврди бешкот патосљен водом. Зато се турски војник боји да оде са свога огњишта или из своје касарне. Нарочито се боји да иде у Јемен, у Арбанију. То је право турско гробље. Што не падне од одова, то ће пасти од болести. Њих се враћа само 10%. Зато када пролазе кроз суетски канал, њима официри морају да вежу и ноге и руке да не побјегну из брода на обале. Може се мислити каква је то ужасна срамота!

У погледу узимања хришћана у турску војску, мисли Шериф-паша, да је с тим требало причекати још неко време. Требало је прво да се у грађанском животу разбине лед, и да дође до неке сносљивости и љубави, па тек онда увести и хришћане у војску. Овако је овај лед постао између Турака и хришћана у Турској још леденији.

Дисциплина је у турској војсци врло лабавна. Нижи редови мрзе више редове, војник мрзи официре, јер мисли да је он крив за рђаву храну, рђаву плату и му-

јене. Он гледа поред себе пољане, више себе суше, али му и не пада на памет да их више неће видјети; он види пред собом само оцу која не зна, а која ће толико патити.

Цијело његово биће бупи се против смрти. Како пољано иду... никад неће стићи... Од једном он зајечи од бола, осјећа како се врућа крв разлива по завоју; само да не пробие одјеле; он шипа руком: још је суво.

Улазе у Хариз: грло му се стече; он грча: да ли је то крај? Више њега гледају га очајне очи пријатеља. Аутогубил стаје. Не, никад, никад неће успјети да се подигне. Али то је потребно. Он тражи пошљедњу снагу, напреже све нерве очајно. И надчовјечанска воља подиже га. Он сјлази, корача. Пријатељи остају а он звони, звони, улази унутра. Он се наслња на зид, и притискује браву од врата иза којих зна да га она чека, заоринута што га тако дуго чека.

Блијед као креда, очију угонулих као вод мртвача, јави усправљен и насмијан он јој прилази:

— Мама, мама, то сам ја, ја.
— Сине мој, двијете моје...
— Мама, видиш ли, ја сам ту, ја сам дошао!

Он јој пада на руке. Она га грчи, и стече на груди. Али он јој не враћа пољубац. Он је стигао. Он ју је видео. Укочен он пада на материнске груди, и напошљетку смје да умре.

чења, чак и честа вјешања која су била заведена у цариградском гарнизону последице побуне 23. априла 1909. И сада има у Цариграду 7000 од тих војника који раде као робииаши у Арбанији и Епиру, који су рђаво храњени и обучени, и с њима се поступа варварски, и т. д.). Осим тога не аванзира се по реду ни правилу. Ко није Младотурчин, тешко њему. Зато сви официри постају политичари. Зато ево три године турска војска постала је политичко попрште гдје једни друге сматрају противницима или издајницима отаџбине.

Војницима је забрањено да пуше улицом, а они виде како пред каванама официри пију вино и ракију, што забрањује коран. Шта морају тада да мисле војници о официрима?

Официри нижи мрзе више официре. То је због тога, што поручници и капетани младотурски владају данас цијелим царством (Енвер-беј, Нази-беј, и т. д.). Осим тога не аванзира се по реду ни правилу. Ко није Младотурчин, тешко њему. Зато сви официри постају политичари. Зато ево три године турска војска постала је политичко попрште гдје једни друге сматрају противницима или издајницима отаџбине.

Тако турска војска умире од болести, глади и политике.

Овај чланак изазвао је силну сензацију и јако се коментарише.

Корупција државне управе

— У Бановини власти штите преступнике —

У Хрватској и Славонији вањују како код њих нема правне сигурности, материјалног и културног напретка. Тиме и објашњавају то што се на свима линијама виде знакови опадања. За све то криве државну управу, која загира народну снагу, стварајући непрестане тразвице и трошећи све своје силе у борби противу властитога народа.

Дан на дан износе новине у Хрватској и Славонији којеккакве неред и злоупотребе, које се у јавној управи Бановине догађају. Износе највише оно, што се догађа у градовима и већим мјестима, па нам се већ од тога кожа жежи. Што би пак осјећали, кад би сазнали, што се догађа по мањим мјестима, гдје нема никога, ко би се усудио изнијети на видјело сва недјела појединих управних органа.

На првом мјесту расправљају независни листови један случај из управне корупције, који се у Вараждину због злочинац је остао некажњен, а невина је прозбо кажњен. Кад питамо што слично из Турске, не вјерујемо право својим очима, а ето у Бановини жива примјера.

По новинама се шири већ одавна вијест, да је у Вараждину груповничар Шмид уништио грушовне списе, а проневјерио биљега до сто тисућа круна. Против Шмида поведена је истрага. Шмидов подчињени чиновник знао је за злочин, па се пријавио, да је прираван доказати оно, због чега се његов шеф оптужује. И у мјесто да је тај млађи чиновник саслушан и похваљен, прво је премјештен Златар, гдје није имао гимназије за дјецу, а затим и из службе најурен. То му је била награда што је хтио да помогне држави да ухвати кривца!

Тешко је заиста повјеровати, да је тако шта у једној правној држави могуће. Ова страшна вијест проноси се већ неколико дана по новинама, а влада краљевине Хрватске и не миче се. Она шути, као да јој није стало, што се народ узрујава и почиње сумњати у право и правичу.

Но није то осамљен случај. Разносе се гласови о великим проневјерењима у Пожеги и Глини, па никоме ништа.

То све пренесимо из њихових новина, од који један лист на све ово додаје: Било нам је тешко вјеровати, да су те ужасне вијести истините, па се до данас нијесмо на њу ни освртали. Но износимо их сада, јер се и по Загребу шапугало о једном догађају проневјерења на мјесту, с којег се мора народна имовина контролирати. Говори се наиме, а сазнали смо из кругова, који то могу знати, да је код краљевског рачунарскога уреда нестало благајничких дневника још мјесеца јануара ове године. Нестало их је, па се ни данас не зна, гдје су. Уведен је нов благајнички дневник. Водили су га исти људи, који и онај нестали. Недавно је обављена ревизија у истом уреду, па је дошло до прегледања споменутога дневника. До сада је откривена једна погрешка. Састоји у том, што је двојици пензионираца исплаћена пензија два пута. Износ није додуше велик; у свему 2200 К. Али се не ради о износу, него о манипулацији. Износи су исплаћени на фалсификоване намере и књижице. Ствар је предана градској полицији, а намере и књижице стручњацима, да пронађу чији је рукопис. Рекосмо, да се је о том шапугало, а сад се јавно говори.

Из свега се тога види, да су жалбе на корупцију државне управе сасвијем оправдане и да то не може никаквом добру да доведе.

Колера се шири

— На све стране колера све више бјесни —

Опасност од колере је код нас минула, али зато онак треба и на даље бити на опрезу од ње, јер се ставовитом брзином шири на све стране. Нарочито заузима јаке размјере у нашој непосредној близини, Турској, Италији и Далмацији.

У Турској се колера шири на све стране. Бјесни у Цариграду, бјесни у Анадолији, па и у Старој Србији и Македонији.

Из Цариграда јављају, да је бактреолошки утврђено, да је и сам турски министар војни Махмуд Шефект паша оболио од колере. Истину кажу да је болест лаке природе, али сама та чињеница, да је чак и сам министар оболио, довољно показује какве је размјера тамо колера узела.

Из Битоља имамо овај извјештај: Овдје бјесни страшна колера. Чаршија је затворена. Свјег бјежи по селима и манастирима. Нема дана да нема по петнаест смртних случајева. Државна надлештва су затворена и не раде.

Није ништа боље ни по осталим мјестима, гдје колера хвата све дубљег коријена. Нарочито је има у војсци у вилајету косовског, која је преселена из Анадолије, гдје међу војницима бјесни у највећем јеку. Због тога је солунска лука затворена.

Колера је сада понова захватила и Угарску. У самој Пешти постоје три случаја колере, која су и службено утврђена.

У Италији се толико раширила, да се не може да савлада. Само у Мјетцима и Хођији било је ових дана 280 случајева колере.

И у Трсту колера се опет јавила. Препио је један путник, који је у Трст допутовао из Медове, гдје се колера све више шири.

Крај Сењске Ријеке на Сушаку поново је констатован један случај колере, а пронађено је и три лица, за које је утврђено да су носиоци колеричних бацила.

И тако се колера све више шири.

Нема још ни стотину година од како је колера — која је сада на дневном реду — позната у Европи. Од старине одомаћена у Индији, колера се почела тек године 1847. ширити и путовати. Кина, Персија, азиска Русија страдале су двадесетих година од те заразе, која се епидемички појављивала.

Године 1829.30. колера је сатирући први пут ступила на европско земљиште, у руској Пољској, 1831. у Немачкој.

Руска влада је крајем 1829. била расписала награду од 78.000 франака за најбољи рад о природи, узроку и лијечењу колере.

Године 1732. страдале су од колере Француска и Енглеска, одакле је пренесена у Америку.

Против ове болести тада су били сасвим немоћни, јер се њој није могло ништа учинити пуштањем крви „медицином против свих болести“ трљањима слачицом хреном, каломелом, чајем од нане и сличним безазленим средствима. Већ тада је међутим с успјехом употребљаван за сузбијање колере опијум, даље клистири сапуном, медом и камилтејом.

Данас човјеку изгледају чудновате везе, које су тада тражене између појаве те заразе и абнормалних атмосферских и телурских догађаја.

Ријеч колера потиче из грчкога; cholera значи на грчком прољев. Неки нокушавају, да тај назив доведу од јеврејског chole га, што би значило опака болест, али то није тачно.

Домаћи послови

Хигијена улица

На угаду катунске и зетске улице налазе се два канала. из којих избија кужни задах. Томе би требало стати на пут.

У страпном културном свијету нарочита се пажња обраћа на хигијену улица. Улице се тако не само полијевају и чисте, већ се забрањује и да се пљује по њима. Особито се строго кажњавају они који пљују по омнибусима, трамвајима, парковима и другим јавним мјестима. Као што се у Русији за вријеме колере објавила оштра свијет, да не пије непрокувану воду, тако су исто у Данској на свијема жељезницама петакнуте објаве, којима се предочује казна од 200 перпера и затвор од 20 дана свијема онима који би у вагонима пљували на под. У Љиверпулу у Енглеској казна за пљубање по улици износи 40 шилинга. Америка је до скоро била класична земља, у којој се, како Дивене тврди, пљувало више него игде у свијету, а сад се у Њу-Јорку кажњава се са 500 долара или 2500 круна онај, који би се преварио те пљунуо у трам-

вај или у жељезницу. У Америци врло многи жваћу дуван, те је прави подвиг одржати се и не пљунути, али свако зна за велику казну, коју мора или платити или је одлежати, па се зато сваки уздржава и не пљује.

У клубовима, гостполицама, хотелима, и разним бировама у Америци израбене су од бакра често пута монументалне пљувалице, и размјештене су на највидљивијим мјестима сјајно украшених одјељења и дворана. У те пљувалице, које често пута имају облик старогрчких и римских ваза, извјештали су се Јанки да са велике даљине пљују, те је по неки пут особито задовољство посматрати како се вјежбају у тој вјештини.

Велика се пажња обраћа на псе и остале животиње, које могу да запрљају улицу. Наметца псећи и остало, разијети кишом, лијене се за обуће и заносе се у куће, те тако изазивају разне болести, или се осушеши претварају у прашицу и на тај начин инфицирају пљућа и проузрокују ехинококус.

У неким провинцијама Аустрије забрањено је дамама, да иду улицама у сукњама са шлепом, а у Холандији предвиђено је за такву даму и казна од 30 перпера. У Америци нема казне за шлепове, али се сматра за рђав тон, ако сукња и мало додирне земљу.

Све то изложимо зато, да укажемо како би потреба била, да и код нас једном обратимо већу пажњу на хигијену улица, што је сада од пријеке нужде.

Епидемичне болести

Цетиње још једнако оскудијева у води. У водоводу је нема и из њега се не даје. Зато се сада сви едује у облима и разним депозитима.

Разумије се, да та вода није добра. Она је или устајала или изложена разним бацилима.

Али кад већ није друге, кад нема боље и кад и оваква мора служити за пиће, онда да би требало обавијестити становништво како ће је употребљавати.

Она се мора варити и као варена служити за пиће, иначе лако може бити опасна по здравље грађанства.

Неварена вода из ђубова и разних депозита, која едује становништву за пиће, може бити извор разних зараза и болести, ако се пије неварена, те зато на ово обраћамо пажњу свима како се становништво из непажње не би заразило њоме.

Вода се вари на тај начин што се кува до степена кључања, онда се проциједи и остави у затвореним судовима да се расхлади тек онда се за пиће употребљује. Ако тако није питка, у њу ваља сипати мало оцта или лимунова сока да добије укус.

Само на тај начин опасност ће се избјећи.

Кратке вијести

Немачки цар султану. Из Цариграда долази вијест, да је немачки цар одликовао турског султана. Султан Мухамед одликован је ордемом Црног Орла.

Болест у Шведској и Данској. У Шведској и Данској завладала је нека нова болест међу дјецом. Главни симптоми су болести велика слабост и малокрвност. Због те епидемије, која се јако шири, предавања у школама су одгођена.

Што више, то мање. Повишица цијена режиског дувана у Аустро Угарској није донијела никакве користи држави, него се напротив снизила продаја за преко четири милијона.

Повратак бугарског краља. Бугарски краљ Фердинанд, који је био у Карлсбаду, повратио се у Бугарску.

Немачки царски пар. Немачки цар Вилем и парица Аугуста Викторија отпутовали су у Штетин, гдје се налази шведски краљевски пар.

Кастро у Венецуели. Белгиски лист „L' Etoile belge“ јавља, да се бивши венецуелански диктатор Кастро налази опет у Венецуели и да је на полуострву Коанри освојио град Сан Кристобол и да са јаким војском продире ка Каракасу.

Спор Енглеске и Немачке. Француски министар председник наложио је префекту департамента Хот Савоа, да оде у Камони, да поздравни немачкога државнога канцелина Киендерлен-Вехтера у име француске владе.

Немири у Португалу. Лучки радници, који штрајкују у Лисабону, починили су изрице. Војска је заносила луку. Премада су вође штрајкаша ухањени, штрајк се шири.

Њемачки клуб у Москви распуштен. Клуб Њемача у Москви, који већ десет година постоји, а бави се педагошким предавањима и међу Њемцима у Русији хуманитарно ради, распустила је власт. Због тога су Њемци силно узрујани.

Ратне припреме Француске. У арсеналима у Бресту се грозничаво ради. Ратни бродови се спремају за одлазак у Мароко. И иначе се опајају велике војне припреме.

Револуција у Кини. У шангајској покрајини опажа се револуционарни покрет. Европелци бјеже из унутрашњости у Шангај. Против револуционара послане су владине чете.

У Мароку се буне. Урођеници у околици Агадира устају противу Европејца. Капетан њемачког ратног брода у агадисккој луци неће да подузме никакве мере, јер вели да нема за то инструкција.

Грађански рат у Персији. Сјеверна Персија налази се у рукама бившег шаха Мохамед Алије Мирзе. Владине вијести о пропасти бившег шаха нијесу истините.

Дневник

Краљ и Нашљедник у Никшићу. Његово Величанство Краљ и Његово Краљ Височанство Краљевић Нашљедник, праћени од дворског лекара г. д-ра Перазића, били су се ономад на аутомобилу извезли до Никшића, откуда се се прекинута доцкан вратили у пријестоницу. Пошто Његово Краљ Височанство Нашљедник још није био видио сав нови колски пут од Чекања преко Чева до Данилов-града, то је Краљ наредио шоферу да вози тијем новим путем, који се Нашљеднику необично допао. Аутомобил се кретао средњом брзином, тако, да су узвишени путници лакше могли посматрати њепоте новог пута и околне крајеве класичне катунске нахије — срца Црне Горе. И Краљ и Нашљедник са великим су интересовањем посматрали стање љетине, која у катунској нахији и уопште у планинским крајевима обећава добар принос. Полегде би се уснут аутомобил задржао на Краљевој наредбу, те би Господар, који се у свакој прилици показује као брижљиви отац Својега народа, код пролазника распитивао о стању љетине и о домаћим народним бригама и потребама. Високи путници били су приспјели у Никшић пошто се већ било сасвијем замрачило. Двор у Никшићу бјеше затворен, јер се Господару доласку нико није надао. Док је обавјештен управитељ Двора да спреми одјељења за Господара и Нашљедника, Краљ се са Нашљедником на аутомобилу извезао у варош, те се зауставио пред једном каваном. Како је био већ мрак, а Господар и Нашљедник бијаху у обичном путничкоме одијелу, то их нико није у први мах ни познао. Господар је са Нашљедником сисао с аутомобила и за неке од гостију испред каване поручио је пиће. Тек послје краћега времена, пошто се већи број радознала народа био искупио око високих путника, Краљ и Нашљедник били су препознати од присутнога народа, који је са свију страна опколио Господара и Нашљедника, поздрављајући их бурним усклицима. Присутни су били необично драгани изненадном појавом Господара и Нашљедника у својој средини и тискали су се око њих да их виде и да им поднесу изразе своје поданичке љубави и оданости. Прије повратка у Двор Краљ је наредио да сви присутни, који су се пред том каваном затекли, буду почашћени колико је коме мило.

Сјутра дан Краљ и Нашљедник су учинили два три излета на аутомобилу по прекрасној никшићској околини, свуда распитујући за стање усјева. Пред вече су били и у

лову у Требјеси. Прекјуче пред вече Господар и Нашљедник кренули су из Никшића пут Цетиња. Од Данилов-града пошли су новим путем преко Ждребаника испод Мартинића за Служ, гдје су приспјели пошто је већ био мрак. Ту су се дворски аутомобили зауставили ради запаљивања свјетиљака. И ту на први мах нико није препознао Господара и Нашљедника. Прекрсноћу послје 10 час. у вече Краљ и Нашљедник вратили су се у пријестоницу.

Нашљедников дар. У Америци у Њисхолму, Минисота, постоји српско добротворно друштво „Престолонашљедник Данило“, које припада Српско-Црногорском Савезу са сједиштем у Њикагу. Томе друштву Њ. Кр. В. Књаз Нашљедник благоизволио је да подари заставу, о чему је ово друштво своју савезну управу извјестило овим писмом:

„Хитамо, да Вам саопшtimo, да је Његово Краљевско Височанство, наш будући краљ престолонашљедник Данило, упутио овом братству врло дивно израђену црногорску заставу.

Ово братство толико је радосно и весели се овом одликовању, овом јуначком символу истрајних и вјеровних борба, под којим су символу наши славни предци толико вјекова пролијевали крв, за одбрану крста, вјере и слободе српске, да Вам нијесмо у стању описати, те кличемо из дубине наших срца: Живео наш узвишени Нашљедник, који се је сјетно синова оних отаца, који су се под истим борили и чували, те се српско кандило није угасило, у оним тешким данима искушења.“

На то је управа савеза отпоздравила друштво овом честитком:

„Главна управа Српско-Црногорског Савеза најискреније најсрдачније честита свом вриједном и угледном братству ово високо одликовање нашег будућег краља, кличући: Живео наш будући Краљ Данило! Живео наш дични 29. одред који и носи име нашег будућег краља!“

Српско добротворно друштво „Престолонашљедник Данило“ је једно од најугледнијих друштава српских у Америци и одликује се у сваком погледу. Предсједник је његов Ђоко Џеведановић.

Приспио у Петроград. Његово Краљ Височанство Књаз Петар, праћен од генерала Мартиновића и Л. Мијушковића, приспио је јуче на подне у Петерхоф. На жељезничкој станици су га дочекали Велики Књаз Константин, Књаз Гаврило Константиновић и генерали. Књазу Петру Цар је одредио на службу својега ађунтата пуковника Мандрику. Изашавши из вагона, Књаз Петар се срдачно поздравио са Великим Књазом Константином и његовим сином и са генералима. По томе је прегледао почасну чету. Музика је свирала црногорску химну. За тим је Књаз Петар пошао са Великим Књазом у Двор Петерхоф, гдје су за њега спремљена нарочита одјељења. — У Двору Александрискоме у Петерхофу Књаз Петар је посјетио Цара и Царицу. Цар је одликовао Књаза Петра орденом Александра Невскога.

Вјенчање Књагињице Јелене. Сјутра ће се у Петрограду вјенчати Књагињица Јелена од Србије са руским Књазом Иваном Константиновићем, ради чега су у Петрограду приређене нарочите свечаности.

Краљ Петар у Петрограду. Јуче је приспио у Петроград Краљ

Петар са Нашљедником Александром и Књагињицом Јеленом и великом пратњом. На станици су Краља дочекали Цар и Царица и велики Књажеви. Високи гости из Србије били су дочекани изванредно свечано. Цар Никола именово је Краља Петра шефом једнога пука руске војске.

Вратио се из Карлсбада. Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Митрофан вратио се прекинута из Карлсбада, гдје је неко вријеме провео ради лијечења. Уважени поглавар наше цркве потпуно се опоравио и предузео је свој рад. У току јучерашњега дана посјетили су Његово Високопреосвештенство многобројни поштоваоци и том приликом су га поздравили. Јуче прије подне Његово Високопреосвештенство Г. Митрофан био је примљен од Његово Величанства Краља и касније од Његово Краљ Височанства Нашљедника.

Дан примања Г. Душан Грговић. министар иностраних дјела примао је јуче прије подне у 11 часова у својем кабинету у министарству иностраних дјела господу чланове овдашњег дипломатскога кора.

Отпутовао у Колашин. Г. Стеван Ђурчић, освједочени пријатељ наше земље, отпутовао је ономад изјутра у Колашин и Андријевицу да види те тако лијепе крајеве Црне Горе. Уочи поласка г. Ђурчић је имао част бити позван на вечеру код Њихових Краљ Височанства Нашљедника и Нашљеднице и по вечери је био задржан и на вечерњој забави у парку Нашљедникова Двора.

Допутовала. Госпођица Добнај, дворска дама Књагиње Нашљеднице, вратила се данас с подужега осуства, које је провела у својој отаџбини Енглеској.

Осуђен ради велеиздаје. Из Сарајева нас извјештавају: Окружни суд у Лијевцу осудио је на двије године тамнице ради велеиздаје студента Кујунџића сина народног посланика и српског првака Косте Кујунџића што се за вријеме анексионе кризе ставио на расположење војсци у Србији као добровољац. Ради тога је оптужено још неколико младих Срба.

Лијеп примјер. Особље државне и војне штампарије, уписало је пок Радомира Шаковића, бивши словослагача државне штампарије за добротвора првог подгоричког певачког друштва „Бранко“, нашта им друштвена управа најтоплије захвалује и указује на овај лијепи примјер другарске љубави и пажње према друштву.

Вјенчање. Пјешадиски потпоручник г. Саво Краљевић, на служби при Двору Њ. Кр. В. Књаза Нашљедника вјенчаће се на Ријечи 4. септембра са г-ђицом Јеленом, ћерком г. Сава Чакића, трговца са Ријеке. Наше честитање!

Помиловани. Као што из Сарајева службено јављају, коначно су помиловани сви они, који су за вријеме анексије Босне и Херцеговине пребјегли у Црну Гору, па су се доцније вратили и били осуђени на тешку тамницу. Пошљедња тројица од те групе Херцеговаца, који су до сада тамновали, пуштена су на слободу, а од оних, што су се налазили и емиграцији, дозвољен је слободан повратак само једном незнатном дијелу. Тако се сада сви кажњеници, који су ради усклања у Црну Гору били осуђени војним затвором, ослобођени, док емиграната има још неослобођених.

Забрањен увоз. Ушљед болести колера, санитарско-полицијска власт забранила је увоз грожђа и воћа у Црну Гору са стране. Да се не би трговци и други заинтересовани излагали изливним трошковима и од тууда евентуалним штетама, то не би требали да грожђе и воће поручују са стране, јер им се увоз неће ни у ком случају дозволити. Зато на ову забрану обраћамо пажњу наших трговаца како не би из необавијештености пострадали са својим поручбинама.

Прорицање времена. Ових дана је један њемачки метеоролог објавио у њемачким листовима чланак, у коме је објашњавао абнормално вријеме, које је било овог љета завладао у Европи. Он је ту изнио како се силна жега и суша, која је била у Европи завладао, може једино објаснити тиме што је море између Исланда и Шпицберга без леда и нема оданде хладних вјетрова. Зато је прорекао да ће силна врућина владати све до половине августа и да ће онда настати обрт и измјениваће се врућина с олујама и бурама све до почетка септембра. Преко ових пророчтава њемачког метеоролога прелазили су многи с подсмјехом, али како су се она почела да испуњавају, јер је од половине августа настао одиста обрт и врућина се стала да измјенује са бурама и олујама у многим мјестима, сада им се обраћа озбиљна пажња.

Киша. Послије топлих дана у четвртак у вече је јаче захладило и преко ноћи се просула киша, која је добро натопила земљу, па се продужила и сјутра дан, у петак, и била је доста јака и плаха. Послије тога се разведрило и обасјало топло сунце, али је ушљед тога ваздух био знатно расхлађен, а нарочито у вече. Ова киша је добро дошла усјевима, а нарочито виноградима.

Разне вијести

Виша основна школа у Биограду. У Биограду има много родитеља који немају средстава, а често ни воље, да своу дјецу, кад српе основну школу, даду на редовно више школовање, али су ипак принуђени да их упишу у гимназију и да се годину двије дана излажу трошковима око плаћања уписа и школзарине и куповине скућих књига, а по том да дјецу ваде из школе и даду на трговину или на занате. Они то чине обично с тога што нијесу ради да им дјеча ступе у привредне позиве без мале веће школске спреме, а немају послје основне школе других завода у којима би им дјеча могла доући своје образовање из основне школе. Таквим ће родитељима добро доћи одлука министра просвете да се у Биограду отвори ове године V а до године VI разред основне школе. Оштинна биоградска изашла је на сусрет овој наредби министровој и постарале се да за учioniцу V разреда нађе удобну зграду у средњим вароши, како би могли у V разред уписати своју дјецу сви родитељи којима је оваква школа потребна.

Промет босанских жељезница. Од јануара до конца јула о. г. отпремљено је на босанско-херцеговачким жељезницама 1,727,407 особа и 889,335 тона робе а за то примљено 8,712,110 круна. У истом периоду прошле године отпремљено је 1,595,576 особа и 812,745 тона робе а примљено је за то 8,098,670 круна. Према томе је особни промет у овој до сада порастао за 131,840 особа, а промет робе је порастао за 79,590 тона, ушљед чега су и приходи поскочили за 613,440 круна. Новољнији размер у приходима проистиче већим дијелом од повећаног промета робе.

Пољско русински споразум. „Kurjer Lwowski“ вели да ће се доскора састати Пољаци и Русини, да вјидејау о споразуму. У пољачком је клубу диспозиција ванредно zgodna. У ту сврху треба сазвати галички сабор и велику конференцију засједника пољачких на царевинском вјећеу и на галичком сабору. Исти лист вели, да је услов споразуму изборна реформа